

ગુજરાતી નિષંઘો

ધોરણ - ૪

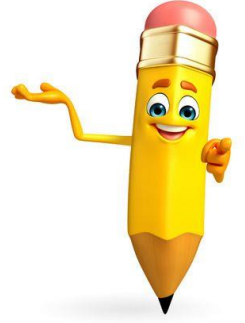

શાળાનું નામ -

૧. અનુલેખન
૨. વર્ષાઋતુ
૩. પંદરમી ઓગષ્ટ
૪. કાગડો
૫. દિવાળી
૬. શ્રુતલેખન
૭. પત્રલેખન
૮. વાર્તાલેખન
૯. પ્રજાસત્તાક દિન
૧૦. હોળી

અનુલેખન

સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ ભારતના એક મહાન નેતા હતા. તેઓ ગુજરાતના પનોતા પુત્ર હતા. તેઓ 'લોખંડી પુરુષ' તરીકે જાણીતા હતા. વલ્લભભાઈનો જન્મ તેમના મોસાળ નડિયાદમાં ઈ.સ. ૧૮૭૫ના ઓક્ટોબરની એકત્રીસમી તારીખે થયો હતો. તેમનું વતન કરમસદ હતું. તેમના પિતા ઝવેરભાઈ એક સામાન્ય ખેડૂત હતા. વલ્લભભાઈની માતાનું નામ લાડબાઈ હતું. વલ્લભભાઈના એક ભાઈનું નામ વિઠ્ઠલભાઈ હતું. તેઓ પણ દેશભક્ત હતા. વલ્લભભાઈ બાળપણથી જ ખૂબ હિંમતવાળા હતા.

વર્ષાઋતુ

વર્ષાઋતુ વર્ષની મુખ્ય ત્રણ ઋતુઓ છે : શિયાળો, ઉનાળો અને ચોમાસું.

ચોમાસામાં વરસાદ પડે છે, તેથી તેને વર્ષાઋતુ પણ કહે છે. વર્ષાઋતુમાં આકાશ કાળાં કાળાં વાદળાંથી છવાઈ જાય છે. ઠંડો પવન ફુંકાય છે. વીજળીના ચમકારા અને વાદળાંના ગડગડાટ સાથે વરસાદ તૂટી પડે છે. આથી નાનાં-મોટાં સૌ આનંદમાં આવી જાય છે. મોર કળા કરીને નાચે છે. દેડકાં 'ડ્રાઉ'.. "ડ્રાઉ".. કરે છે.

ખેડૂતો ખેતર ખેડે છે. તે ખેતરમાં બી વાવે છે. થોડા દિવસોમાં એ બીમાંથી લીલાછમ છોડ ઊગી નીકળે છે. ઘરતી પર પણ લીલું ઘાસ ઊગી નીકળે છે. ફૂવા, તળાવ, નદીનાળાં પાણીથી ભરાઈ જાય છે.

રક્ષાબંધન, જન્માષ્ટમી, નવરાત્રિ અને દિવાળી જેવા મોટા તહેવાર વર્ષાઋતુમાં આવે છે. લોકો આ તહેવારો આનંદથી ઊજવે છે.

વર્ષાઋતુમાં કોઈ વાર ભારે વરસાદ પડે તો ઘણું નુકસાન થાય છે. અનાજ પાકતું નથી. તેને લીલો 'દુકાળ' કહે છે. કોઈ વાર તદ્દન ઓછો વરસાદ પડે છે. તેથી અનાજ પાકતું નથી. તેને "સુકો દુકાળ" કહે છે.

વર્ષાઋતુ આપણને ઘણી ઉપયોગી છે. તેથી તે મારી પ્રિય ઋતુ છે.

પંદરમી ઓગષ્ટ (સ્વાતંત્ર્ય દિન)

પંદરમી ઓગષ્ટ એટલે સ્વાતંત્ર્યદિન. લાંબા સમય સુધી અંગ્રેજોએ આપણા દેશમાં રાજ્ય કર્યું. આપણે પરતંત્ર હતા, ગુલામ હતા. આપણો દેશ સ્વતંત્ર થાય એ માટે મહાત્મા ગાંધીજી અને બીજા નેતાઓએ પ્રયત્નો કર્યા. સ્વાતંત્ર્ય મેળવવા કેટલાય શહીદો થયા. સને ૧૯૪૭ના ઓગષ્ટ માસની પંદરમી તારીખે આપણે આઝાદી હાંસલ કરી. આ દિવસેને આપણે સ્વાતંત્ર્ય દિન તરીકે ઊજવીએ છીએ. આ આપણો ગૌરવભર્યો રાષ્ટ્રીય તહેવાર છે. પંદરમી ઓગસ્ટ અત્યંત મહત્વનો કાર્યક્રમ ધ્વજવંદનનો છે. દિલ્હીમાં લાલ કિલ્લા પર આપણા વડાપ્રધાન રાષ્ટ્રધ્વજ ફરકાવે છે. તેઓ પ્રજાભેગ સંદેશો પાઠવે છે. આપણાં શહેરોમાં તથા ગામે ગામે ધ્વજવંદનનો કાર્યક્રમ યોજવામાં આવે છે. શિક્ષણ સંસ્થાઓ અને જાહેર સંસ્થાઓમાં પણ ધ્વજવંદન કરવામાં આવે છે. પંદરમી ઓગષ્ટને દિવસે પ્રભાતફેરી, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો તથા દેશભક્તિનાં ગીતોનું ગાન જેવા કાર્યક્રમો યોજવામાં આવે છે. રાત્રીએ જાહેર સંસ્થાઓની ઈમારતોને રોશનીથી શણગારવામાં આવે છે. ખૂબ બલિદાન આપીને મેળવેલી આઝાદીનું જતન કરવા પ્રતિજ્ઞા લેવાનો આ દિવસ છે. દરેકને રાષ્ટ્ર માટે પ્રેમ, ગૌરવ અને બલિદાન આપવાની ભાવના હોવી જોઈએ.

કાગડો

કાગડો એ ઘર આંગણાનું પક્ષી છે. કાગડાનો રંગ કાળો હોય છે. કાગડાને બે પાંખો, બે આંખો અને બે પગ હોય છે.

કાગડો ઝાડની ઘટામાં માળો બાંધે છે. તેનો માળો ઢંગઘડા વગરનું હોય છે. કોયલ તેના માળામાં ઈંડા મૂકી જાય છે પણ તેની તેને ખબર પડતી નથી. તે કોયલના ઈંડાને પોતાના ઈંડા સમજીને સેવે છે.

કાગડો દાણા, લુવાડાં અને એઠવાડ ખાય છે. કાગડો ખૂબ ચકોર હોય છે. તેને સહેલાઈથી પકડી શકાતો નથી. વળી તે આપણા હાથમાંથી ખાવાની વસ્તુ પડાવી જાય તો ખબરેય ન પડે. કાગડો 'કા..', 'કા...' બોલે છે. કાગડાની આ કર્કશ વાણી કોઈનેય સાંભળવી ગમતી નથી.

કાગડાની ખત ખૂબ સંપીલી હોય છે. જ્યારે કોઈ આહત આવે ત્યારે બધા કાગડા ભેગા થઈ રોકડળ કરી મૂકે છે. ઘર ઉપર કાગડો બોલે તો મહેમાન આવે એવું લોકો માને છે.

કાગડા વિષે ખતખતની વાર્તાઓ, રૂઢિપ્રયોગો અને કહેવતો છે. મને કાગડાની વાર્તાઓ સાંભળવી બહુ ગમે છે.

દિવાળી

દિવાળી આસો મહિનાની અમાસે આવે છે.

નવરાત્રિ પછી લોકો દિવાળીની તૈયારી કરે છે. તેઓ ઘરની સફાઈ કરે છે. ઘર રંગાવે છે. વાસણો માંજીને ચકચકિત કરે છે. નવાં કપડાં, વાસણો, ફટાકડા વગેરેની ખરીદી કરે છે. ખતખતની મીઠાઈઓ બનાવે છે.

દિવાળીનો તહેવાર પાંચ દિવસનો છે : ઘનતેરસ, કાળીચૌદસ, દિવાળી, બેસતું વર્ષ અને ભાઈબીજ, દિવાળીમાં લોકો ઘરને રોશનીથી શણગારે છે. બહેનો આંગણામાં સાથિયા પૂરે છે અને દીવા મૂકે છે. વેપારીઓ ચોપડા પૂજન અને લક્ષ્મીપૂજન કરે છે. લોકો દેવમંદિરે દર્શન કરવા જાય છે. બેસતા વર્ષના દિવસે લોકો એકબીજાને “સાલમુબારક” કહે છે. કેટલાક લોકો સગાંસંબંધીઓને દિવાળીકાર્ડ મોકલે છે. શાળામાં દિવાળીની રજાઓ હોય છે. તેમને નવાં કપડાં પહેરી ફટાકડા ફોડવાની ઘણી મજા પડે છે.

દિવાળી આપણો મોટો ધાર્મિક તહેવાર છે.

શ્રુતલેખન

વિજ્ઞાને આપણને અનેક સુખ-સગવડનાં સાધનોની ભેટ આપી છે. તેમાં કમ્પ્યુટર વિજ્ઞાનની અદભૂત ભેટ છે. કમ્પ્યુટર દેખાવે ટીવી જેવું હોય છે. કમ્પ્યુટરમાં કી-બોર્ડ, માઉસ, મોનિટર અને પ્રિન્ટર જેવા ભાગો હોય છે. કી-બોર્ડ ટાઈપરાઈટર જેવું હોય છે. તેનાથી ટાઈપ થઈ શકે છે.

માઉસનો ઉપયોગ આકૃતિ દોરવા માટે થાય છે. વળી તેના બીજા અનેક ઉપયોગો છે. મોનિટર પર ચિત્રો બેઈ શકાય છે અને લખાણ વાંચી શકાય છે. કમ્પ્યુટર ઝડપથી લખી શકે છે અને ગણતરી કરી શકે છે. કમ્પ્યુટર પર રમતો રમી શકાય છે. કમ્પ્યુટર પર ગીતો સાંભળી શકાય છે અને ચલચિત્રો પણ બેઈ શકાય છે.

આજે ઓફિસો, બેંકો, શાળાઓ, દુકાનો વગેરેમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ થઈ રહ્યો છે. કમ્પ્યુટર આપણને ખરેખર ખૂબ જ ઉપયોગી છે.

હું કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરતાં શીખું છું.

પત્રલેખન

તમારાં મોટા ભાઈનાં લગ્ન છે. તેથી તમે ચાર દિવસ નિશાળે જઈ શકો તેમ નથી. તેની રજાચિઠ્ઠી લખો.

પૂજ્ય ગુરુજી,

સાદર પ્રણામ તા. ૩-૨-૨૦૧૮ ના રોજ મારા મોટા ભાઈનાં લગ્ન છે. તેથી હું તા. ૧-૨-૨૦૧૮ થી તા. ૪-૨-૨૦૧૮ સુધી શાળાએ આવી શકું તેમ નથી. તો મારી ચાર દિવસની રજા પૂરવા મહેરબાની કરશો.

૬૮, ભાગ્યોદય સોસાયટી,
સોલા રોડ,
અમદાવાદ-૩૮૦૦૬૧
તા. ૩૧-૧-૨૦૧૮

લિ.

આપની આજ્ઞાકિત
વિદ્યાર્થી,
ભરત પટેલ
ધો. ૫, નં. ૧૧

વાર્તાલેખન

નીચેના મુદ્દાઓને આધારે વાર્તા લખો. વાર્તાને યોગ્ય મથાળું આપો ?

(૧) એક ઝાડ – ઝાડ પર માળો – માળામાં કબૂતર રહે – ઝાડની નીચે દર – દરમાં કીડી રહે – વરસાદ પડ્યો – કીડી તણાવા લાગી – કબૂતર પાંદડું નાખ્યું – કીડી બચી ગઈ – એક શિકારી આવ્યો – કબૂતરનો શિકાર કરવા નિશાન તાક્યું – કીડીએ શિકારીને પગે ચટકો ભર્યો – કબૂતર બચી જાય

કીડી અને કબૂતર

એક ઝાડ હતું. ઝાડ પર કબૂતરનો માળો હતો. ઝાડની નીચે દર હતું. તેમાં એક કીડી રહેતી હતી.

એક વખત વરસાદ પડ્યો. કીડીના દરમાં પાણી ભરાઈ ગયું. કીડી પાણીમાં તણાવા લાગી. માળામાં બેઠેલા કબૂતરે આ જોયું. તેણે તરત જ ઝાડનું પાંદડું તોડી કીડી પાસે નાખ્યું. કીડી તરત જ પાંદડા પર ચડી ગઈ. કબૂતર પાંદડું ચાંચમાં લઈ ઊડ્યું. આથી કીડી બચી ગઈ. કીડીએ કબૂતરનો આભાર માન્યો.

થોડા દિવસ પછી ત્યાં એક શિકારી આવ્યો. તેણે કબૂતરનો શિકાર કરવા બાણ તાક્યું. કીડીએ આ જોયું. તે તરત જ શિકારી પાસે આવી અને શિકારીના પગે ચટકો ભર્યો. શિકારીના હાથમાંથી બાણ છૂટી ગયું. તે નિશાન ચૂકી ગયું. અવાજ થતાં કબૂતર ઊડી ગયું. કબૂતર બચી ગયું. આમ, કીડીએ કબૂતરનો જીવ બચાવ્યો.

બીજાનું ભલું કરવાથી આપણું ભલું થાય છે .

વાર્તાલેખન

બે બિલાડીઓ – એક રોટલો મળવો – રોટલા માટે ઝઘડવું – ન્યાય કરાવવા વાંદરા પાસે જવું – વાંદરાએ ત્રાજવાં લઈ આવવાં – રોટલાના બે ટુકડા કરવા – તોલવું – એક બાજુનું પછું નમવું – તે માંથી રોટલાનો ટુકડો ખાવો – આમ ટુકડે ટુકડે રોટલો ખાતા જવું – છેવટનો ટુકડો પણ “આ મારી મહેનતનો” કહી ખાઈ જવો – બોધ.

બેની લડાઈમાં ત્રીજે ફાવે

બે બિલાડીઓ હતી. બંને ભૂખી હતી, બંને ખોરાકની શોધમાં ફરતી હતી. એટલામાં એમની નજર એક ઘરમાં પડેલા રોટલા પર પડી. બંનેએ એકસાથે રોટલા પર તરાપ મારી.

એક બિલાડી રોટલો લઈ ભાગી. બીજી બિલાડી એની પાછળ દોડી. બંને રોટલા માટે ઝઘડવા લાગી. તેવા તેઓની નજર એક વાંદરા પર પડી.

બંને બિલાડીઓ વાંદરા પાસે ગઈ. તેમણે વાંદરાને બધી વાત કરી અને ન્યાય કરવા વિનંતી કરી.

વાંદરાને બિલાડીઓ પાસેથી રોટલો પડાવી લેવો હતો. તેણે એક યુક્તિ વિચારી કાઢી. તે ક્યાંકથી ત્રાજવાં લઈ આવ્યો.

વાંદરાએ રોટલાના બે ટુકડા કર્યા. તેણે ત્રાજવાનાં બંને પહ્લામાં એક-એક ટુકડો મૂકી ત્રાજવાની દાંડી ઊંચી કરી. જે પહ્લું નમ્યું તેમાંથી રોટલાનો થોડો ટુકડો કાઢીને ખાઈ ગયો. પછી બાકી રહેલો ટુકડો પહ્લામાં મૂકીને ત્રાજવાની દાંડી ઊંચી કરી. જે પહ્લું નમ્યું તેમાંથી રોટલાનો થોડો ટુકડો કાઢીને તે ખાઈ ગયો. વાંદરાએ આમ વારંવાર કર્યું. છેવટે એક પહ્લામાં રોટલાનો નાનો ટુકડો રહ્યો.

આ ટુકડો ‘મારી મહેનતનો’ એમ કહી વાંદરો તે ટુકડો પણ ખાઈ ગયો અને ‘હૂપ’ ‘હૂપ’.... કરતો ભાગી ગયો. બંને બિલાડીઓ બેતી જ રહી ગઈ.

આમ, બેની લડાઈમાં ત્રીજો હાવે છે.

વાર્તાલેખન (સમજદાર બકરીઓ)

એક ઝરણા ઉપર લાકડાનો સાંકડો પુલ – બે બકરીઓનું સામસામું આવવું – બંને સમજદાર એક બકરીનું બેસી જવું અને બીજી બકરીનું તેના પરથી પસાર થવું – થોડી વાર પછી બે કૂતરાઓનું સામસામું આવવું – બંને ઝઘડાળુ – બંનેનું ઝઘડવું – ઝરણામાં પડવું – બોધ.

એક ઝરણું હતું. તેના ઉપર લાકડાનો સાંકડો પુલ હતો. ચોમાસના દિવસો હતા. ઝરણામાં પાણી વેગથી વહી રહ્યું હતું. બે બકરીઓ પુલના સામસામેના છેડાથી આવી. બંને પુલની વચ્ચે ભેગી થઈ. બંને એકસાથે પસાર થઈ શકે તેમ ન હતું. પણ બંને બકરીઓ સમજદાર હતી. એક બકરી નીચે બેસી ગઈ અને બીજી બકરી તેના ઉપરથી પસાર થઈ ગઈ.

થોડા સમય બાદ બે કૂતરાઓ પુલના સામસામેના છેડાથી આવ્યા. બંને કૂતરાઓ પુલની વચ્ચે ભેગા થઈ ગયા. પુલ એટલે સાંકડો હતો કે બંને

કૂતરાઓ માટે એકસાથે પસાર થવાનું શક્ય ન હતું. બંને કૂતરાઓ ઝઘડાવું હતા. બંને કૂતરા એકબીજાની સામે ભસવા લાગ્યા. બંને એકબીજાને પાછા ઘડેલવા લાગ્યા. તેમ કરતાં કરતાં બંને કૂતરાઓ ઝરણામાં પડ્યા અને પાણીના વહેણમાં તણાઈને મરી ગયા.

આ વાર્તા પરથી બોધ મળે છે કે આહુતના સમયે આપણે સમજદારીપૂર્વક કામ લેવું જોઈએ.

છવ્વીસમી જાન્યુઆરી (પ્રજાસત્તાક દિન)

છવ્વીસમી જાન્યુઆરી આપણો રાષ્ટ્રીય તહેવાર છે.

રફમી જાન્યુઆરી ૧૯૫૦ના રોજ આપણું બંધારણ અમલમાં આવ્યું. આ દિવસથી પ્રજાનું રાજ્ય રચવાનું તેથી આ દિવસને આપણે “પ્રજાસત્તાક દિન” તરીકે ઊજવીએ છીએ.

પ્રજાસત્તાક દિનના દિવસે સવારે શાળાઓમાં દવજવંદન કરવામાં આવે છે. સરકારી કચેરીઓ પર દવજ ફરકાવવામાં આવે છે. શાળાઓમાં મનોરંજન કાર્યક્રમ કે રમતોત્સવ યોજાય છે.

દિલ્હીમાં આપણા લશ્કરની કવાયત થાય છે. વળી જુદાં જુદાં રાજ્યોના મનોરંજક કાર્યક્રમો પણ બતાવાય છે રેડિયો અને ટી. વી. પર દેશભક્તિના ગીતો રજૂ કરવામાં આવે છે. રાતે ઠેર ઠેર મકાનો પર રોશની બેલા મળે છે. આપણે આપણા દેશની સેવા કરીએ એ જ પ્રજાસત્તાક દિનનો સંદેશ છે.

હોળી

હોળી હાગણ સુદ પુનમને દિવસે હોળીનો ઉત્સવ ઊજવવામાં આવે છે.

હિરણ્યકશ્યપ નામે એક રાક્ષસ રાજા હતો. તેના કુંવરનું નામ પ્રહલાદ હતું. પ્રહલાદ પ્રભુનો ભક્ત હતો. તેના પિતા ભગવાનના વેરી હતા. તેમને પ્રહલાદ પ્રભુને ભજે એ ન ગમે. હિરણ્યકશિપુની એક બહેન હતી. તેનું નામ હોલિકા હતું. તેને અગ્નિ બાળી ન શકે એવું વરદાન હતું. પ્રહલાદને મારી નાંખવા હોલિકા તેને ખોળામાં બેસાડી લાકડાંઓની ચિતા પર બેઠી. ચિતા સળગાવવામાં આવી ચમત્કાર થયો. હોલિકા બળીને ભસ્મ થઈ ગઈ. પ્રહલાદ ઊગરી ગયો. આમ સત્ય અને પ્રભુની ભક્તિનો વિજય થયો. આ પૌરાણિક પ્રસંગથી હોળીનો તહેવાર ઊજવવામાં આવે છે. પ્રહલાદ ઊગરી ગયો તેના આનંદમાં સૌ આનંદ ઉત્સવ ઊજવે છે.

તેઓ એકબીજા પર ગુલાલ છોટે છે. પછી તો આ સમગ્ર તહેવાર રંગનો ઉત્સવ બની ગયો. ગામને પાદરે કે શેરીને નાકે સાંજે હોળી પ્રગટાવવામાં આવે છે. સહુ હોળીની પૂજા કરે છે. હોળીના દિવસે લોકો હારડા, ઘાણી-ચણા અને ખજૂર ખાય છે.

હોળી પછીના બીજા દિવસને સૌ ઘુળેટી તરીકે ઊજવે છે. આ દિવસે લોકો એકબીજા પર રંગ અને ગુલાલ છોટે છે. બાળકો રંગની પિચકારીઓથી એકબીજાને રંગે છે. હોળીનો તહેવાર બાળકોને અતિ પ્રિય છે.

અન્ય ધોરણ વાઈઝ અને વિષય
વાઈઝ નિબંધો માટે

CLICK HERE

ધોરણ - ૩/૪/૫ ગુજરાતી

ધોરણ - ૫ હિન્દી

ધોરણ - ૫ અંગ્રેજી

ધોરણ - ૬/૭/૮ ગુજરાતી

ધોરણ - ૬/૭/૮ હિન્દી

ધોરણ - ૬/૭/૮ અંગ્રેજી

